

Vlaams
Parlement

stuk **1213** (2010-2011) – Nr. 1
ingediend op 29 juni 2011 (2010-2011)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van de heren Sven Gatz en Luckas Van Der Taelen,
de dames Ann Brusseel en Elisabeth Meuleman
en de heren Jean-Jacques De Gucht, Filip Watteeuw en Sas van Rouveroi

Vlaanderen in het Brussel van de toekomst.
Brussel in het Vlaanderen van de toekomst

De relatie tussen Vlaanderen en Brussel is bijzonder. Wat in het ene gewest gebeurt heeft een grote invloed op het andere. Zo zijn er grote demografische veranderingen aan de gang in de hoofdstad die dan weer hun impact hebben op gemeenschapsbevoegdheden zoals onderwijs, welzijn, cultuur en jeugd, waarvoor de Vlaamse Gemeenschap minstens ten dele verantwoordelijk is.

Brussel is niet enkel een naburig gewest, de hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap, van België en van Europa, maar ook de economische motor van het land. Dat vraagt om een doordachte aanpak, een aanpak met visie, die rekening houdt met banden van historische, politieke, strategische, taalpolitieke, economische, ethische en sociale aard tussen Vlaanderen en Brussel. Ook uit welbegrepen eigenbelang onderhoudt Vlaanderen best haar relaties met Brussel. Er is uiteraard dan nog het eigen sociale contract dat Vlaanderen heeft met de hoofdstad, uitgedrukt in de zogenaamde 300.000-norm.

Zonder daarbij te raken aan de feitelijke, bestuurlijke autonomie van Brussel als gewest, moet Vlaanderen wel gaan nadenken over de rol die het wil spelen in de enige kosmopolis van ons land, nu en in de toekomst.

Deze nota gaat bewust niet in op de institutionele aspecten van de relatie tussen Vlaanderen en Brussel, zoals bijvoorbeeld de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde of de interne stadshervorming, maar focust expliciet en vooral op de ruime maatschappelijke verhouding tussen Vlaanderen en haar hoofdstad, waarbij de veranderende demografie voor ons doorslaggevend is.

1. Brussel als kruispunt: hoe verhoudt de Vlaamse overheid zich tot haar hoofdstad?

In het ingewikkelde staatkundige kluwen, genaamd België, heeft Brussel een erg speciale plaats: het is het sluitstuk in een federatie met gewesten en gemeenschappen. Brussel vervult in dit verhaal verschillende rollen. Op zichzelf is Brussel een gewest. Daarnaast is het de hoofdstad van België, van Europa, van Vlaanderen en van de Franse Gemeenschap. Vlaanderen en Brussel zijn niet enkel burens, Brussel is ook de hoofdstad van Vlaanderen.

Tegelijk valt het economische belang ervan niet te onderschatten. Het is de onderste punt van de zogenaamde Vlaamse ruit (Gent, Antwerpen, Leuven, Brussel) of het kruispunt in de 'G5' (Gent, Antwerpen, Brussel, Charleroi en Luik). Deze oppervlakte is grosso modo het economische zwaartepunt van het land, vergelijkbaar met de Randstad in Nederland en de Rhein-Ruhr en Rhein-Maingebieden in Duitsland. Deze urbane groeipolen worden op nog grotere schaal als één geheel beschouwd binnen de Europese economische ruimte. Centraal in dit spinnenweb ligt dus de Brusselse metropolitane ruimte (het gewest plus grote delen van Vlaams- en Waals-Brabant). Deze ruimte beslaat slechts 5% van de Belgische oppervlakte maar huisvest 17% van de bevolking, genereert 25% van de jobs en telt voor 30% van het bruto binnenlands product (het gewest zelf staat voor 20%).

2. Demografie

De spectaculaire daling van transport- en communicatiekosten in de loop van de 20ste eeuw – en bijvoorbeeld de wijde verspreiding van de telefoon – verleide observatoren toentertijd tot het voorspellen van de leegloop of stagnatie van steden. Niets bleek minder waar. Grote steden zijn nog steeds de geprefereerde locatie voor woon-, werk- of vrijetijdsactiviteiten. Sinds enkele jaren woont meer dan de helft van de bevolking in steden. In 2050 zal dat meer dan 60% zijn.

We moeten constateren dat dit gegeven opvallende gevolgen heeft voor de demografie in België. Alle recente bevindingen wijzen op een demografische groei in België, in Vlaan-

deren en Wallonië, en een echte ‘boom’ in Brussel. Ondanks de nog niet gekeerde stadsvlucht van jonge tweeverdieners nemen steden zoals Gent, Antwerpen, Brussel, Charleroi en Luik in omvang toe. In de enige grootstad die ons land rijk is gebeurt dit wel een pak spectaculairder. Terwijl de bevolking in het hele land jaarlijks slechts met 0,7% toeneemt is dat in het Hoofdstedelijke Gewest momenteel 2%.

De drie gewesten vergeleken

Tussen de eeuwwisseling en 2010 groeide de Waalse bevolking met 4,8%, die van Vlaanderen met 5,2% en die van Brussel met 13,6%. Vergeleken met de inwonersaantallen van 2005 zal de bevolking van Wallonië groeien met 16%, die van Vlaanderen met 12%, die van het Brusselse Gewest met 23%. Brussel beleeft relatief beschouwd een geboorte- en migratievloedgolf.

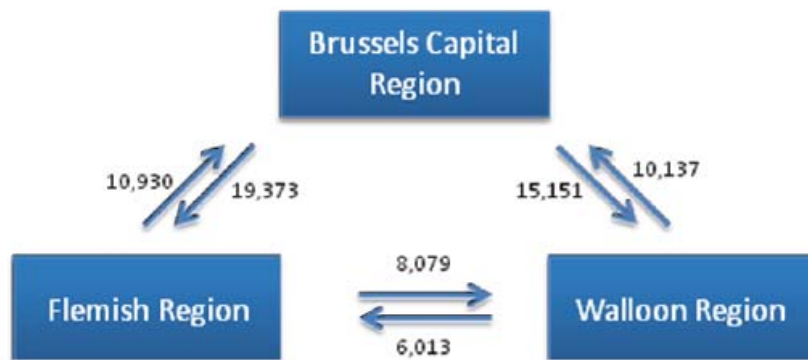
In een poging om dit in absolute getallen uit te drukken (het blijven prognoses uiteraard) wordt dit tussen 2005 en 2030 een groei van respectievelijk + 543.000 (Wallonië), + 725.000 (Vlaanderen), + 231.000 (Brussel). Opvallend is trouwens dat de groei van met name het Vlaamse Gewest tegen 2050 zal afnemen en die van de andere gewesten nog zal toenemen: 15% tegenover 27% (Waalse Gewest) en 31% (Brusselse Gewest).

Bevolking op 01/01 Rijk, Gew., Prov., Arr., Gem. 1990-2010	1990	2010	1990- 2010	2000- 2010	2005- 2010	2007- 2010	2005- 2030	Prognose 2030
België	9.947.782	10.839.905	9,0%	5,9%	3,8%	2,4%		
Brusselse Gewest	964.385	1.089.538	13,0%	13,6%	8,2%	5,7%	23%	1.237.000
Vlaamse Gewest	5.739.736	6.251.983	8,9%	5,2%	3,5%	2,2%	12%	6.768.000
Waalse Gewest	3.243.661	3.498.384	7,9%	4,8%	3,0%	1,8%	16%	3.938.000

Bron: Federaal Planbureau & Adsei

De bevolkingsgroei in het Brusselse Gewest is te wijten aan eigen factoren, zoals daar zijn: inwijking vanuit het buitenland en eigen bevolkingsaanwas (een hoog geboortecijfer). Een gewest is echter nooit een eiland. Er zijn ook stromen tussen naburige regio's. De dynamiek van de interne (dit wil zeggen binnenlandse) migratie naar het Brusselse Gewest valt te verklaren als jonge mensen die in de hoofdstad op zoek gaan naar onderwijs- of carrièremogelijkheden en aangetrokken zijn door het stadsleven. De interne migratie vanuit het Brusselse Gewest, naar Vlaanderen en Wallonië, valt te verklaren onder het fenomeen van de ‘urban sprawl’, oftewel suburbanisatie. Dat zijn meestal huishoudens (met kinderen) die op zoek gaan naar betaalbare woningen, een groenere omgeving, rust enzovoort. De internationale migratie versterkt deze beweging nog. Brussel fungeert in deze als een toegangspoort tot het land. Inwijkelingen in Brussel stromen in principe vrij snel door naar Vlaanderen en Wallonië om de redenen die hierboven al werden opgesomd.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat in 2006 21.067 Vlamingen en Walen migreerden naar Brussel. Zo verhuisden ook 16.150 landgenoten naar Vlaanderen en 23.230 naar Wallonië. Netto betekent dat 13.457 minder Brusselaars, verdeeld over 6377 meer Vlamingen en 7080 meer Walen.

Bron: Adsei & Rijksregister

Een politiek weetje: in de Vlaamse Rand rond Brussel tellen de negentien aanpalende gemeenten binnen twintig jaar 25.000 inwoners meer.

Het Brusselse Gewest

In absolute getallen zouden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tegen 2030 1,23 miljoen en tegen 2050 1,3 miljoen inwoners zijn. Dit is een aangroei van 200.000 in 40 jaar. Het Brusselse Gewest is daarmee met verre voorsprong de snelst groeiende regio van België. In 1996 telde het gewest 948.122 inwoners en zat daarmee op een dieptepunt. In 2010 werd dat aantal 1.104.346. Vooral sinds 2001 steeg de bevolking spectaculair. In 2004 kwamen er ‘maar’ 6850 Brusselaars bij. De jaren daarop: 12.055, 12.411, 17.266, 20.041, en 21.006 (in 2009). Dat cijfer is te wijten aan de grote instroom vanuit het buitenland én het hogere geboortecijfer.

Wanneer we de samenstelling van de Brusselse bevolking nader bekijken is er sprake van een ‘verbrusseling’, of een internationalisering van de stad. De hoofdstad van dit land die (ongelijk) is verdeeld tussen Nederlands- en Franstaligen is niet meer. De helft van de stad is intussen inwijkeling, heeft een andere moedertaal enzovoort. Officieel is 71,8% van de Brusselaars ook Belg van nationaliteit, tegenover 94,2% in Vlaanderen. Deze evolutie zal zich ongetwijfeld doorzetten, ook in de Rand trouwens.

Tegelijk wordt de bevolking van Brussel jonger, is ze nu al een pak jonger dan in de rest van het land (en dan in het verleden). In 1981 was de Brusselse bevolking nog de oudste van het land, momenteel is ze de jongste. De gemiddelde leeftijd in Brussel is 37,5 jaar, die van België meer dan 40,5, die van Vlaanderen bijna 41 jaar. Brussel kan dus een enorme troef zijn voor dit land. Ze trekt dagelijks jonge mensen aan, met creatief (of ander) potentieel, talent, nieuwe ideeën. Daarbij is de aanwezigheid van internationale instellingen en de gemengde samenstelling van de bevolking alleen maar een voordeel.

Belangrijke keuzes voor Brussel én Vlaanderen

Deze en andere evoluties nopen de Brusselse beleidsmakers tot belangrijke keuzes, ook wat betreft hun eigen structuren. De groei, verjonging en internationalisering legt druk op specifieke beleidsdomeinen, zoals onderwijs, kinderopvang, jeugdbeleid, werk, huisvesting, mobiliteit. Meer nog dan in de rest van het land moet in Brussel de kritieke overgangsfase naar de arbeidsmarkt worden bewaakt. Dit kan enkel gebeuren wanneer men globaal werkt, over de leeftijden en beleidsdomeinen heen.

Wat te doen met de complexe structuren van het gewest? In de lopende regeringsonderhandelingen zijn al allerlei pistes op tafel gelegd aangaande de bevoegdheden en de financiering van het Brusselse Gewest. We gaan later op dit punt in, maar het volstaat hier

op te merken dat een duurzame oplossing voor Brussel niet alleen het werk van de eigen bevolking kan zijn. Het overstijgt de mogelijkheden én de verantwoordelijkheid van het gewest. Hervormingen kunnen, waarbij de rol van de gemeenschappen in Brussel wordt versterkt of net wordt afgebouwd, maar belangrijker is dat de naburige gewesten hun verantwoordelijkheid nemen, aangezien zij er, onder meer economisch, de vruchten van plukken.

3. De relatie tussen Vlaanderen en Brussel: het sociaal contract en de 300.000-norm

De Brusselnorm

Al van bij haar ontstaan voert de Vlaamse Regering een specifiek beleid ten aanzien van Brussel. Eerst op het vlak van cultuur, jeugd, sport en onderwijs en later ook inzake welzijn. Om deze inspanningen enerzijds maximaal af te stemmen op het bijzondere karakter van de hoofdstedelijke realiteit en anderzijds deze maatregelen voldoende in overeenstemming te houden met het algemeen beleid in Vlaanderen, voerde de Vlaamse Regering in de jaren '90 de Brusselnorm in. Die bepaalde dat elke maatregel die zij voortaan nam moest getoetst worden op haar toepassingsmogelijkheid in Brussel. In het bijzonder de keuze of een Vlaamse beleidsmaatregel in Brussel via de Vlaamse Gemeenschapscommissie dan wel via de negentien gemeenten moet uitgevoerd worden komt in deze afweging aan bod. Ook netelige kwesties zoals daar waren de compensaties van de afschaffing van het kijk- en luistergeld in Vlaanderen voor de Brusselse Vlamingen of de niet-toepasbaarheid van de jobkorting in het Hoofdstedelijke Gewest, omdat werk een gewestelijke en geen gemeenschapsbevoegdheid is, werden middels de Brusselnorm tegen het licht gehouden. Niet altijd met succes voor de Nederlandstalige Brusselaars, maar het feit dat de oefening gebeurt is op zichzelf waardevol.

De 300.000-norm

In 1999 werd dan een volgende episode aan het Vlaams-Brusselbeleid van de Vlaamse Regering gebreid: voortaan zou zij zich in Brussel richten op een derde van de Brusselse bevolking. Dit wordt de 300.000-norm genoemd, omdat een derde van een miljoen ongeveer 300.000 is (en wellicht ook omdat de 333.333-norm niet zo lekker bekt). Uit een onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel bleek immers dat een derde van de Brusselaars het Nederlands als moedertaal heeft of regelmatig gebruikt. Dit onderzoek werd later bevestigd door de Eurobarometer die naar het taalgebruik in de verschillende Europese lidstaten peilt. Toch is het een voluntaristische maatregel waarvan men zich kan afvragen in welke mate hij op het terrein gerealiseerd wordt.

Men kan deze maatregel bekijken vanuit budgettair oogpunt of vanuit het bereik van de doelgroep. 'Budgettair' betekent in dit geval dat de denkbeeldige 300.000 Brusselaars in het door de Vlaamse Regering uitgegeven bedrag ten opzichte van 6 miljoen Vlamingen correct bediend worden. Dit is in verschillende beleidsdomeinen het geval. Vanuit het bereik van de doelgroep is de situatie op zijn minst diffuus. Gaat er met andere woorden een derde van de Brusselaars naar school in het Nederlandstalig onderwijs, gaat een derde van de bevolking naar Vlaamse cultuur- en welzijnscentra in de hoofdstad? Deze vraag dient veeleer negatief beantwoord te worden, zelfs al is de evolutie niet ongunstig te noemen.

De Vlaamse Regering zou zich hierover moeten uitspreken. Nu blijft het toch te veel een vage doelstelling die meer voor de literatuur van regeerverklaringen bedoeld is, dan wel als hard en meetbaar beleid beschouwd wordt. Natuurlijk heeft een en ander zowel politieke als financiële implicaties. Wij pleiten ervoor om dit debat ten gronde te voeren.

De ‘demografische norm’: het sociaal contract

Wij willen dit debat graag verbinden aan de demografische uitdagingen waar Brussel voor staat. Er bestaat volgens ons namelijk een ‘sociaal contract’ waar de Vlaamse Regering aan gebonden is ten opzichte van Brussel in het algemeen en ten aanzien van de Brusselse Vlamingen en/of Nederlandstalige Brusselaars in het bijzonder. De notie van ‘contrat social’ kennen we uit de Griekse filosofie maar werd verfijnd door Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau en vandaag ook nog door John Rawls. Het sociaal contract bestaat erin dat mensen in groep sommige vrijheden opgeven ten aanzien van de overheid, maar dat die overheid hen bepaalde maatschappelijke goederen in ruil moet geven, zoals daar zijn veiligheid, onderwijs enzovoort.

Niet alle maatschappelijke goederen zijn natuurlijk even belangrijk of wegen even zwaar. Het is in dat opzicht van belang dat de Vlaamse overheid in Brussel voldoende mee instaat voor cultuur-, jeugd- en sportbeleid, maar het is volgens ons belangrijker dat zij goed onderwijs garandeert.

Hiermee bedoelen we dat de Vlaamse Regering (net als de regering van de Franse Gemeenschap, beide gemeenschapsregeringen overigens in samenspraak en coördinatie met de Brusselse Regering) zich in de eerste plaats dient toe te leggen op voldoende kinderopvang en plaatsen op school. Natuurlijk moeten deze diensten ook kwalitatief zeer goed zijn. Dit is immers de beste garantie opdat jonge Brusselaars zouden opgroeien tot mensen die hun lot in eigen handen houden. Dit is dus ontegensprekelijk deel 1 van het sociaal contract, dat Vlaanderen in Brussel zonder voorbehoud dienen na te komen. Deel 2 is ook belangrijk: een goed cultuur-, jeugd- en sportbeleid kunnen mee een positieve sfeer in de stad bepalen. Een stad met veel plezier is een stad waar mensen graag wonen. Welzijn, bijvoorbeeld ouderenzorg heeft in dit alles een bijzondere plaats. Kunnen we er van uitgaan dat bij het begin van het leven kinderopvang en school cruciaal zijn en dat in het midden van het leven mensen cultuur in de brede zin van het woord zelf mee invulling geven, dan is zorg op het einde van het leven of voor hen die hun hele leven kwetsbaar zijn, ook doorslaggevend. Ook hier zal de Vlaamse Regering dus bijkomend moeten inzetten, zelfs al heeft ze hier misschien iets meer respijt wanneer men het vraagstuk puur vanuit een groeiende demografie bekijkt.

4. Tien redenen om te blijven investeren in Brussel

We worstelen als Vlamingen al vele decennia met Brussel. Wat ooit een Brabantse stad was met het Nederlands als volkstaal, is eerst een Belgische hoofdstad geworden met het Frans als dominante taal en is nu aan het vervellen tot een echte Europese hoofdstad, een kosmopolis van talen en culturen, even ondoorzichtig als intrigerend, vol problemen en tegelijk overlopend van mogelijkheden. Wat doet Vlaanderen daarmee? Ooit slaagde een handige Vic Anciaux erin om in 1979 Brussel decretaal als Vlaamse hoofdstad te verankeren. Een goede keuze, al kwamen ook Antwerpen en Mechelen om heel andere redenen in aanmerking. Maar wat moeten we er nu mee, met die stad die we maar moeizaam doorgronden en begrijpen? Welke redenen zijn er eigenlijk om in Brussel te investeren? In elk geval meer dan een.

Historisch, politiek, strategisch en taalpolitiek

Er is een historische reden. Brussel was ooit ‘Vlaams’ en dus is dat al voldoende om de band met de rest van Vlaanderen niet door te knippen. Dit is een argument dat vooral romantici zal bekoren. Het laat me niet geheel ongevoelig, maar is beslist onvoldoende om een toekomstgericht bondgenootschap op te grondvesten.

Natuurlijk bestaat er ook de politieke reden: Vlaanderen laat Brussel niet los. Het is een zin die Vlaamse politici vandaag debiteren als ze op veilig willen spelen en bij god niet zouden weten wat ze anders over Brussel zouden moeten zeggen. Men doet er niets ver-

keerds mee, maar in feite zegt men ook bijna niets, want wat betekent dat dan concreet, ‘Brussel niet loslaten’?

Daarnaast is er ook een strategische reden. Het is in de politiek immers niet verwerpelijk te rekenen, te plannen. Vlaanderen zou dus kunnen overwegen om in Brussel te investeren louter om sympathie op te wekken, om door kwaliteit in bijvoorbeeld scholen en cultuurcentra het bewijs te leveren dat men het goed voorheeft met de stad, wat electoraal dan weer haar vruchten zou afwerpen. De realiteit heeft tot nog toe echter uitgewezen dat deel 1 van de redenering wel klopt maar dat deel 2 vooralsnog een weliswaar hardnekkige luchtspiegeling blijkt.

We kunnen ook een taalpolitieke reden bedenken. Zelfs als er daardoor niet méér Brusselaars op Vlamingen en Nederlandstalige kandidaten stemmen, kan het opportuun zijn om in een ‘grensgebied’ te investeren in culturele aanwezigheid, een beetje zoals men taallessen aanbiedt in Frans-Vlaanderen of scholen ondersteunt in Aruba. Het is wat de provincie Québec in Montréal doet, afgedwongen met taalwetten. In de huidige demografische context waarbij de Brusselse bevolking verjongt, dient zich een unieke kans aan om de Vlaamse cultuur en de Nederlandse taal in Brussel stevig in te planten. Net zoals de verfransing van Brussel er gekomen is door het gewicht van het Frans als taal van de dominerende economische klasse, mag de Vlaamse Gemeenschap nu de kans niet missen om met haar onderwijs een nieuwe generatie Brusselaars op te voeden tot meertalige inwoners van de grootstad. Een dergelijke politiek moet niet vertrekken van een romantische of zelfs revanchistische motivatie om Brussel te ‘vervlaamsen’, maar wel van het besef dat als de nieuwe generatie het Nederlands niet meer machtig is, dit de positie van de Vlamingen op politiek vlak zal ondermijnen en bovendien de anderstalige druk op de grote rand van Brussel zal doen toenemen: geen taal- noch andere grens zal de emigratie vanuit Brussel afremmen en het Nederlandstalige karakter van de Rand zal minder bedreigd worden door meertalige inwijkelingen.

Economisch, ethisch, sociaal

Maar Marx’ theorie indachtig, dat de economische onderbouw de culturele bovenbouw beïnvloedt, is het misschien nog beter om in Brussel te investeren omwille van economische redenen? De Vlaamse economie is op twee manieren onlosmakelijk verbonden met Brussel. Via de zogenaamde Vlaamse ruit, een denkbeeldige ruimte tussen Antwerpen, Gent, Brussel en Leuven, die een Europese economische speler vormt die de concurrentie aankan met Randstad Holland, het Ruhrgebied en zelfs voor een stuk met l’Île de France en de Londense City. Maar op een meer lokaal niveau is het brede metropolitane gebied rond Brussel – sommigen noemen het de Vlaamse Rand, anderen la Périphérie – met de luchthaven van Zaventem en de industriezones rond de Brusselse ring een Siamese tweeling met de hoofdstad zelf. En wie dat weet en tegelijk niet investeert in het hart van dat gebied zou wel erg dom zijn.

Toch bestaan er ook nobeler redenen: de ethische reden die zegt dat Vlaanderen zijn maatschappelijk aandeel in Brussel wil opnemen om daar allerlei noden mee te lenigen. Dan gaat het over inburgering aanbieden aan migranten, kinderen een plek op school geven, mensen verzorgen in een ziekenhuis.

In het verlengde daarvan ligt de sociale reden. Het ommeland rond de stad is welgesteld en zelfs rijk. Het Brusselse Gewest zelf kreunt onder een enorme dualiteit tussen de riante zuid- en oostkant (alles wat rond het Zoniënwoud en de Europese instellingen ligt) en de soms uitzichtloze armoede van de kanaalzone (delen van Schaarbeek, Brussel-stad, Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en het Anderlechtse Kuregem). De Vlaamse Regering kan daar, door gerichte acties, een milderende rol in spelen.

Federaal en internationaal

Er is natuurlijk ook gewoon een federale reden. We leven in een federaal land met een federale hoofdstad, een ontmoetingsplaats voor de verschillende gemeenschappen, gewesten, talen en culturen ervan. Dan is het ook logisch dat de Vlaamse Gemeenschap uit federale loyaliteit haar duit in het zakje doet. Tussen haakjes, zelfs in een confederale logica gaat het voorgaande nog steeds op. In een onafhankelijkheidsscenario, dat wij absoluut niet delen, vervallen natuurlijk veel van de voorgaande redenen.

Wie vooruitkijkt, ziet beslist ook een Europese en internationale reden. In een steeds grotere globalisering is het beslist aangewezen dat Vlaanderen in zijn vlakbij gelegen Europese hoofdstad zinnige investeringen doet in de verbetering van welzijn en welvaart. Zeker omdat het imago van Vlaanderen op bepaalde delen van het internationale forum niet echt goed te noemen is.

Eigenbelang

En voor wie nog niet overtuigd is, blijft er natuurlijk altijd de tiende en ultieme reden over, die van het eigenbelang. Zelfs al vindt men alle voorgaande argumenten om diverse redenen zonder grond, voorbijgestreefd of zinloos, dan zal men toch moeten erkennen dat de Vlaamse betrokkenheid in Brussel afbouwen of verminderen gewoon geen optie is, al lijkt het misschien zo. Nu al immers is er een grote druk van verstedelijking, verfransing, ontnederlandsing, europeanisering, internationalisering (noem het hoe je wilt) vanuit Brussel op de Vlaamse Rand. Dat is normaal en zelfs onontkoombaar. Het is eigen aan het uitdijen van iedere stad, alleen komt er bij ons nog een taaldimensie bovenop, wat de kwestie nog een pak emotioneler maakt. Als men nu zou overwegen die Vlaamse investeringen in onderwijs, cultuur en welzijn in alle wijken van Brussel terug te schroeven of erg zuinigjes beginnen invullen, onder het motto ‘waarom moeten wij met ons Vlaams geld die anderstaligen in een hoofdzakelijk Franstalige stad ondersteunen?’, zal die druk op de Rand alleen maar toenemen. Vandaag is er daarover vooral gejammer te horen in de Vlaamse gemeenten die onmiddellijk aan Brussel grenzen, maar in ons meest donkere scenario, waarin sommigen in Vlaanderen – meegesleurd in de maalstroom van het centennialisme – hun eigen portemonnee boven het algemeen belang zouden plaatsen, zal die verstedelijking pijlsnel voelbaar zijn tot aan de poorten van Aalst, Mechelen, Leuven (en ook die van Waver en Nijvel).

Want nu al zijn de gevolgen van de bevolkingstoename tot ver buiten Brussel te voelen. Steeds meer Brusselaars, ook van allochtone afkomst, gaan zich in Vlaanderen vestigen. De Vlaamse scholen tussen Halle en Vilvoorde zitten nu al boordevol met scholieren van de meest exotische origine. Brussel loopt over en die tendens zal de volgende jaren nog veel sterker worden. De Vlaamse Rand zal in de toekomst minder geconfronteerd worden met de archetypische Franstalige bourgeois, dan met een zeer internationale immigratie vanuit Brussel. De verfransing van de randgemeenten zal er misschien minder door worden, maar het probleem van de ontnederlandsing niet. De Brusselse metropool zal net zoals andere grootsteden blijven uitdeinen en de rand zal verder internationaliseren. Alleen al daarom heeft Vlaanderen er alle belang bij intens met het Brusselse Gewest samen te werken.

Want het lot van Brussel belangt alle Belgen aan. Dat is geen sentimentele kwestie; aloude slogans zoals ‘Vlaanderen laat Brussel niet los’ zijn helaas voorbijgestreefd. En zelfs al zou Vlaanderen Brussel opgeven, dan zou dit allerm minst betekenen dat de belangrijkste stad van dit land geen grote invloed meer zal hebben op het Vlaamse grondgebied. Een muur bouwen rond Brussel is geen optie. Daarom is het nu zo essentieel om niet alleen de problemen van Brussel te erkennen, maar er ook de opportuniteiten van te zien: die van

een nieuwe Europese grootstad met een jonge bevolking. Alleen al dat feit biedt aan een stad hoopvolle perspectieven. Door het groeiende internationale belang van de stad als politiek en economisch centrum zou ook Vlaanderen zijn eigen vaak kortzichtige politieke vooroordelen moeten overstijgen en Brussel niet langer als een lastig probleem maar wel als een unieke kans zien. En ook de Franstalige politieke klasse zou haar beeld van Brussel moeten bijstellen, en aanvaarden dat de stad meer is dan een Franstalig stuk op het Belgische communautaire schaakbord.

Maar als we nu niet kiezen voor een ambitieuze politiek voor een stad die binnen 50 jaar meer dan anderhalf miljoen inwoners zal tellen, dan leggen we een tijdbom onder het nieuwe België. Ook wie streeft naar een copernicaanse omwenteling en een confederale staatsstructuur kan de problemen van Brussel niet negeren.

5. Besluit

Waarom is Vlaams-Brabant de rijkste regio van het land? Hoeveel Vlaamse inwoners werken in Brussel? Wat is het aandeel daarvan in zuiver ‘Vlaamse’ administraties? Wat is de waarde van het merk Brussel en hoe kan Vlaanderen die verzilveren? Wat zou Brussels Airport zijn zonder Brussel? Hoeveel arbeidsplaatsen in de Rand zijn rechtstreeks het gevolg van de nationale en internationale rol van de hoofdstad? Vragen waarop we in deze tekst geen rechtstreeks antwoord hebben gegeven, maar die wel wijzen op een intense en onontkoombare verwevenheid van Vlaanderen en Brussel.

Na een institutionele en economische omgevingsschets en de ‘eye-opener’ van de demografische ‘boom’ in Brussel komen we in deze nota tot de conclusie dat de zogenaamde 300.000-norm geen historisch relik is maar een hedendaags maatschappelijk feit, een norm overigens waaraan de Vlaamse Gemeenschap nog steeds met moeite tegemoetkomt. Het lijkt ons, de tien redenen in acht genomen, de logica zelve dat Vlaanderen haar betrokkenheid en investeringen in Brussel opdrijft. Een Vlaams engagement voor Brussel hoeft zelfs niets met altruïsme te maken te hebben. Vanuit een goed begrepen eigenbelang zou het duidelijk moeten zijn dat de welvaart van Vlaanderen niets te winnen heeft met Brusselse miserie en chaos. Een bloeiende metropool biedt Vlaanderen meer kansen dan een bloedende grootstad.

Vandaar dus: het wordt tijd dat Vlaanderen zich duidelijk uitspreekt over haar relatie met het Brussel van de toekomst.

6. Gevolgen voor de regelgeving

De huidige relatie van Vlaanderen met Brussel, bekeken vanuit de gemeenschapsbevoegdheden die zij in haar hoofdstad heeft en uitoefent, wordt momenteel vertaald in diverse decreten inzake onderwijs, cultuur, welzijn, jeugd, sport en dies meer. Op zich stellen wij deze bepalingen niet in vraag. Men kan zich wel de vraag stellen of het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering hun Brusseltoets en Brusselnorm op scherp moeten stellen, gelet op alle voorgaande argumenten in deze nota. Het criterium dat de Vlaamse overheid zichzelf oplegt om elke maatregel die zij neemt voorafgaand te toetsen aan zijn mogelijke toepasbaarheid in Brussel is momenteel al vervat in de reguleringssimpactanalyse (RIA). Of dit altijd voldoende diepgaand gebeurt is een vraag die zich opwerpt voor alle RIA's, maar feit is dat de afweging op een bepaald moment van het besluitvormingsproces minstens vormelijk gebeurt.

Anders is het gesteld met de hoger beschreven 300.000-norm, of het contract dat de Vlaamse overheid met zichzelf gesloten heeft en het sociaal contract dat zij met de Brusselse Vlamingen en de Nederlandstalige Brusselaar in het bijzonder en met de Brusselaars in het algemeen gesloten heeft. Hier zijn wij sterke pleitbezorgers om in eerste instantie

een diepgaand debat over de invulling van deze norm te hebben, vervolgens duidelijke uitspraken te doen over de omvang van de doelgroep tegen het licht van de stijgende hoofdstedelijke demografie en tot slot de afweging te maken of het zinvol is om deze norm al dan niet decretaal te verankeren.

Sven GATZ

Luckas VAN DER TAELEN

Ann BRUSSEEL

Elisabeth MEULEMAN

Jean-Jacques DE GUCHT

Filip WATTEEUW

Sas VAN ROUVEROIJ

Bibliografie

Business Route 2018 for metropolitan Brussels (2008). Beci-UWE-VOKA-VBO.

Deboosere, P. et al (2009). De Brusselse bevolking: een demografische doorlichting. Brussels Studies.

Derudder, B. et al (2010). Shifting connectivities in the World City Network. Urban Studies. Vol. 47, nr. 9.

Gatz, S. (2008). Bastaard, het verhaal van een Brusselaar. Antwerpen/Amsterdam.

Pelfrene, E. (2009). SVR-Rapport. De nieuwe bevolkingsvooruitzichten 2007-2050. Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Van Der Taelen, L. (2010). Berichten uit Brussel. Leven in de hoofdstad. Antwerpen/Utrecht.

Willems, P. et al (2011). SVR-projecties van de bevolking en de huishoudens voor Vlaamse steden en gemeenten 2009-2030. Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Willems, R. (2010) Arm Brussel? De financiële implicaties van de hoofdstedelijke functie in België en daarbuiten. Thesis Internationale bedrijfseconomie HUB Brussel.